

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKA NARODNA JEDNOTA

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: na Zdravniški drvari (aven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; na Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inkompetno \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo podjizeljstvu le v slovenski, če je priložila poslatno.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unqualified articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2637-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepisu, na primer (Feb. 28, 1935), pomeni vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poština naročena. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Drobiž

V Clevelandu "kulturni vojni" letijo lazi, katere je treba ujeti in pribiti na vrata. Te lazi se tijejo socialistov v stari domovini.

V Ameriški Domovini smo opazili trditve, ki se ponavljajo, da so starokrajški socialisti prav tako zagovarjali vojno in vpili "živio" cesarju Francu Jožefu kakor so delali klerikalci in liberalci. Dopisniki A. D. mislijo, da bodo opravičili škofa Jegliča, ki je pozival na vojno in blagoslovljal cesarske regimente, če zapisejo, da so vsi ljudje, tudi socialisti, v starem kraju drži za cesarskimi generali in lakaji. Pa ne bo šlo.

Najboljši dokaz so slovenski politični listi iz prvih dni vojne. Klerikalni "Slovenec" in liberalni dnevniki so nemoteno izhajali ves čas vojne, toda socialistični dnevnik "Zarja" je bil po napovedi vojne dnevno zaplenjen in po nekaj tednih je bil popolnoma ustavljen! Ali je bil zaplenjen in ustavljen morda zato, ker se je navduševal za vojno in cesarja? Kdor hoče, lahko razume—kdor pa ne, naj se tolaži z lažmi.

V Ohio imajo tudi "religio vojno." Hopkins, upravitelj federalnega reliefa v demokratiški administraciji, je po navodilih demokratiškega predsednika Roosevelta vzel državno religio upravo iz rok demokratiškemu guvernerju Daveyju v Ohio in ta svoj čin je podkrepil z obtožbo, da je obhajala državna religio uprava prekršena s korupcijo.

Lepa reč! Toda Ohajčani naj se ne razburjajo preveč. Njihova država ni nobena izjema. V marsikateri drugi državi ni dosti boljše. V demokratiški "kempi" v Illinoisu je že nekajkrat začelo sumljivo pokati, a so časoma zamazali špranje. Zanesljivo vam povemo: predno zatone Rooseveltov "new deal," bo grdo grmelo v mnogih državah. Zaradi korupcije!

Ni se treba nič čuditi. V mejah korumpiranega, raketskega profitnega sistema je vse mogoče.

Mussolinijev list "Popolo d'Italia" v Milanu se joka, da je bila Italija v zadnjih dvanajstih letih ogoljufana za milijon bodočih vojakov. List namreč računa, da je bilo v tem času toliko dečkov premalo rojenih.

Mussolini je dekretiral ženitve in poroke in katoliška cerkev mu je pomagala z grmečimi kampanjami. Diktator zdaj priznava, da se to ne da izsiliti.

Katoliška cerkev je to indirektno priznala tudi v Ameriki, ko je privolila v kompromis glede omejevanja porodov s teorijo "varnostne periode." V neki reviji čitamo, da je rimska cerkev v Združenih državah izgubila 14 milijonov članov. Računajo namreč, da bi cerkev imela toliko več članov danes, ako bi ji vsi naseljenici iz katoliških dežel Evrope ostali zvesti in bi bi ti naseljenici imeli "normalni naraščaj," to se pravi velike kopice otrok.

Jasno je torej, da sta v tem oziru Mussolini in rimska hierarhija doživela velik poraz.

V Oklahomi se je pripetilo nekaj, kar je sicer malenkost, vendar je velikega pomena.

Mož po imenu Leonard Watson je ob šestih zjutraj ukradel kravo in tele. Ob osmih je kravo in tele prodal za \$12 in iz tega skupička je plačal \$10.50 na račun svojega dolga. Ob eni popoldne je bil aretiran, ob dveh je priznal krivdo in ob petih je bil poslan v zapor za tri leta. Vse v enajstih urah!—Listi, ki so sporečili to vest, so v naslovu poudarili hitrost justice v tem slučaju.

Kakšne justice? Ako ne plačaš dolga, si preloži svetost pogodbe in si zločinec: če krađeš, da plačaš dolg, si spet zločinec! Kaj naj človek počne, da zadosti vsem in ne postane zločinec?—Odgovor: ne sme se roditi v današnji družbi!

V kapitalistični družbi je tako: delavci delajo stroje, stroji delajo bogastvo za peščico, peščica dela pomanjkanje in budo za večino, budo dela siromake, siromaki delajo krizo, kriza dela stroje (strojnice) za pobijanje siromakov.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

O depresiji in igri

Pittsburgh, Pa. — Pomladanski dnevi, ki smo jih vsi težko pričakovali, so vendarle prišli. Prav tako težko pričakujemo dobrih časov, pa se nečemo vrniti in depresija nas še vedno pritiska. Kot potrpežljive duše imamo še vedno upanje, da se bo kmalu od nas poslovila.

Edina pot je, če hočemo odgnati to zver iz delavskih stanovanj, da se sami za to poborimo, ako hočemo boljše časev. Znano nam je, da se tukaj v Ameriki nekaj kuha, in kadar se bo skuhalo, bodo divji lovci obrnili puške proti delavcem. Zato je pa naša dolžnost, da preprečimo to zlo z dobrimi idejami in da podpiramo napredne delavske kulturne organizacije. To je naše najboljšo orožje, poleg politične sile, katero bo pregnalo to zverino brez puške: znanje.

Pevsko društvo "Prešeren", odsek Slovenskega doma, bo urizorilo zanimivo gledališko predstavo "Divji lovci" v nedeljo 31. marca ob 2. popoldne na odru Slovenskega narodnega doma na 57th in Butler st. Posetite to prireditve v velikem številu; ta igra je zelo zanimiva. Pridite vsi, kajti s tem podpirate svoje podjetje, v katerem imajo vsa naša društva svoje interese.

Na svidenje 31. marca!

Ana Klun.

Rudarski praznik 1. aprila

Moon Run, Pa. — V tujaknjem rovu, kakor drugod, se že delj časa dela po 5 dni v tednu. To pa zato, ker s 1. aprilom poteka pogodba med operatorji in rudarsko unijo U.M.W. of A.

Ker je na 1. aprila rudarski praznik vseh organiziranih rudarjev, se bo vršil na omenjeni dan, to je 1. aprila, velik javni rudarski shod, ki ga je aranžiral lokal št. 4808 U.M.W. of A. v Moon Runu. Vršil se bo na Portmanovem prostoru, v slučaju slabega vremena pa se bo shod vršil v dvorani samostojnega društva.

Na shodu bo nastopilo tudi več govornikov iz Pittsburgha, katere bo poslal distrikt št. 5. Pričetek shoda ob 10. dopoldne. Zbirališče pri rojaku Tomažu Kavčiču, vogal McKees Rocks in Steubenville ceste. Od tam bomo skupno z godbo na čelu odkorakali na omenjeni prostor. Vstopnina bo 50c. Z vstopnino se bo dobilo tudi prosto pivo. Vstopnice smo razposlali vsem bližnjim lokalom.

Vsi rudarji se vabijo na shod 1. aprila!

Poročevalec.

Opis drame "Rdeče rože"

Canonsburg, Pa. — Na velikonočno nedeljo, dne 21. aprila, uprizorili naš dramski klub "Soča" "Rdeče rože". Ta velezanimiva drama je bila igrana v Clevelandu, Chicagu in Detroitu z velikim uspehom. Prav živo jo je opisal sobrat Česen v Proletarcu in Proletarju.

Slovenci posedujemo veliko lepih dram, drama "Rdeče rože" pa nadkriljuje vse kolikor se jih je že igralo na canonsburgskem odru. V tej drami se odigravajo tragični prizori.

Mlada zaljubljena delata načrta za bodočnost, doživita pa veliko razočaranje na trnjevi poti njune bodočnosti. V gostilni pri Strakarju se shajajo delavci, kjer po težkem delu v tovarni iščejo utuhe pri pijaci in pri kartah. Med temi so tudi oženjeni družinaki-očetje, ki pišejo iz obupa, med njimi celo taki, ki imajo doma po 9 otrok in zraven še bolne žene, njih plača pa niti ne zadostuje za družino dveh članov. Zaupnik France podučuje te reveže, da je na milijone otrok po vsem svetu, ki niso zakrivil drugoga, kakor da so brez svoje volje prišli na svet, a umirajo od pomanjkanja pred očmi staršev, ker nimajo kruha, da bi ga jim dali. Še bolj tužno pa je, ker enemu teh delavcev sporečijo, ko pije pri Strakarju, da mu je umrl najmlajši otrok.

V tretjem dejanju bomo videli, kako preprečevalno navdušuje delavce glavni zaupnik Jerič, da ne dopustijo, da se bi jim znižale plače in reduciralo delavce.

To redukcijo hoče izvesti podravatelj Filder, ki je zviti kot kozji rog ter zagrizen nasprotnik organiziranega delavstva. V to svrhu podjetje vselej izbere njega za izvrševalca, kadar je preba udariti po delavcih, čeprav sam živi od njihovih žuljev. Ker je zadel redukcija tudi take, ki jim je delavska organizacija deveta briga, se priljujejo, da se bo zanje potegnili organizirano delavstvo. Tu je zopet dokaz, da delavci šele takrat čutijo potrebo po delavski solidarnosti, kadar jih drži nesreča za vrat.

Ker je med temi delavci tudi nekaj takih, ki komaj čakajo, da pride do spora v podjetju, da postanejo stavkocazi in se s tem priliznejo podjetju in da z demagoško spretnostjo razdvojijo delavce, zato jim podjetje daje Judežev srebrenjake, prepričani smo pa lahko, da se bodo nekega dne nad njimi tudi zadavili. Glavni zaupnik Jerič pove Filderju, da počenja z delavci stvari, katere se niso niti s sužnji. Filder mu pove, da sužnje so morali vendar kupovati, a danes se sami ponujajo. Filder tudi ponuja zaupniku Jeriču fine ugodnosti, če odstopi od svoje zahteve. Jerič mu pa odgovori, da mu hoče dokazati, da so tudi med delavci značaji, ki se ne dajo podkupiti.

Ker Jeriču orožniki ne pustijo govoriti več kot par sekund, se delavci vrnejo nazaj na delo in Filder se veseli zmage. V svoji pijani domišljiji si zaželi sestanka z brhko delavko Ivanka, ki jo da poklicati v pisarno. Ker pa je imel že prej razmerje z Malicevo Maro, pride ona k njemu v pisarno. Filder ji pove, da njuna pota so končana. Mara mu zaupa, da bo postal oč njenemu otroku, kar pa Filder zanika, ter jo imenuje vlačugo. Mara mu pove, da se jo ne bo tako lahko odkrižal, napravila mu bo škandal, da bo pomnil. Ker Filder sprevidi, da je treba biti bolj previden, jo povabi, naj pride zvečer v kamnolom, da se bosta pogovorila in pobotala v "priateljskem tonu".

Mara se skriva v ravnateljstvi sobi; krkanje jo opozori, da gre Ivanka k Filderju. Ko Ivanka vstopi, vpraša Filderja, kaj želi od nje. On ji pove, da mu je všeč. Ivanka mu pove, da se ji gnusi. Ker je ne more pridobiti zase, ji pokaže listo delavcev, kateri bodo odpušteni, če se mu bo upirala. Povabi jo, naj pride zvečer v log in bo lahko sama črtala delavce z liste. Odgovori mu, da je ne bo in ga nazove največjega podleža.

Ker je bila Mara skrita v ravnateljstvi sobi, je tudi vse slišala, kaj je hotel Filder od Ivanka. Ker slutiti, da se je hoče Filder iznebiti, se naredi, da ji je slabo. Filder ji nasuje praška v kozarec vode, v katerem je bil veronal ali strup. Mara vlije na robec, da bo lahko dokazala pred sodnijo, kako se je Filder ho-

tel iznebiti. Vname se boj med njima za robec. Ko jo je hotel Filder zadaviti, Mara v skrajni sili pograbila nož na pisalni mizi ter ga porine Filderju v prsi. Ko se zave, kaj je storila, gre iz obupa nad kamnolom ter skoči deset metrov v globčino po samem ostrem kamenju ter se vsa razbije.

Umora Filderja je osumljen Jerič in je zato aretiran. Njegova žena Cilka, ki je v zadnjem stadiju sušice, ne more tega prenesti. Ko pride orožnik po Jeriča in mu pove, da je osumljen umora Filderja, se Cilka tako prestraši, da se ji vzdigne kri ter vpraša Toneta "kajne, da ga nisi?" Pokliče svoja dva otročka in obenem jo zaduši kri ter umrje. Dvojna tragedija zelo vpliva na delavce. Eden Tonevov prijatelj se izrazi, da ga prejema tako maščevanje, da bi šel in odgrebel mrtvega Filderja, da bi ga krokerji požrli. Jerič jih tolaži, da se to dogaja danes v tisoč in tisoč primerih po vsem svetu, zato bi pa krokerji ne mogli vseh požreti. In to se bo še dogajalo, dokler se proletarijat ne zave svoje moči, katere je dovolj; ne samo, da štiti svoje družice pred pohotnostjo svojih gospodarjev, pač pa tudi, da te gospodarje prisili, da bodo v slehernem delavci videli človeka sebi enakega.

Zrtve niso padle zaman. Tovarna je svoje zahteve umaknila, Jeriču pa niso mogli nič dokazati in je izpuščen. Hoče se udajati turobnosti, toda Ivanka ga opozori, da mora biti vedno tisti Jerič, ki ni nikoli klonil glave. To mu vlije novega upanja in spet postane borec, kljubuje raznim oviram ter delavce zopet vodi k solncu in svobodi!

Osobje dramskega kluba "Soča" uljudno vabi vse občinstvo k tej velezanimivi in za sedanjí čas prikladni drami. Ker imamo v Canonsburgu dobre transportacijske zveze, se nadejamo in upamo na veliko udeležbo. Vedimo, da drama kot so "Rdeče rože" se ne vidi vsak dan, in tudi mnogo truda je z njo predno jo igralci postavijo na oder tako kakršna je.

Sodelovalo bo tudi pevsko društvo "Illirija" in tukajšnja novo organizirana slovenska godba. Pričetek igre točno ob 2. popoldne. Na veselo svidenje 1. aprila. Za dramski klub "Soča".

John Koklich.

Poročilo zastopnika Prosvete

Sharon, Pa. — Zadnjič sem v mojem dopisu poročal, da sem obiskal rojake v naselbini Ambbridge. Nameraval sem moje potovanje nadaljevati, česar pa nisem mogel storiti vsled slabega zdravja in slabega vremena. Zato sem za par dni moje potovanje odložil.

Pred par dnevi sem prejel nov imenik od obeh naših delavskih listov. Ko sem ga pregledal, sem opazil, da smo v Penni napredovali za več kot 200 naročnikov na dnevnik Prosveto, zakar gre zahvala vsem društvenim tajnikom ter lokalnim zastopnikom. Priporočam in želim, da bi letos

številu novih naročnikov zelo poraslo, da se bi podvojilo, tako da bi Prosveta spet začela izhajati šestkrat na teden. Naši naročniki zelo pogrešajo sobotne številke. Kamor pridem, povsod me vprašujejo, kdaj dobimo nazaj sobotno številko.

Bratje in sestre! Vse to je odvisno od vas samih in pa od nas zastopnikov, da pomozimo številu novih naročnikov. Seveda je tudi potrebno, da obdržimo stare naročnike. Važno in potrebno je, da se vselej pravočasno obnovi naročnina. Zato se moramo sami bolj pobrigati, da bo list plačan ob pravem času, kar je v korist nas vseh. Če pa kateri ne more pravočasno obnoviti naročnine, naj obvesti zastopnike ali upravo ter zaprosi, da se mu list ne ustavi, ker bo naročnino v kratkem poravnal. Uprava bo storila vse, da se vam list redno dostavlja. Gotovo se mnogi spominjajo, kako sem jim tekom krize večkrat priskočil na pomoč in založil iz svojega žepa, ali pa sem pisal upravi, da se dostavljanje ni ustavilo. Končno pa se o tem lahko pohvalno izrazim, kajti izgubil nisem niti enega centa; vse sem dobil povrnjeno, kar sem založil, da ni bil list ustavljen.

Stvar je taka, če list zgubi enega naročnika, mora zastopnik poskrbeti, da dobi dva nova naročnika, ako hočemo napredovati. Stare naročnike moramo obdržati in nove pridobiti. Naši delavci se pa morajo bolj zanimati za svoja delavska lista Prosveto in Proletarca. V tem oziru se lahko pohvalno izrazim o naših naprednih rojakih v Penni, ki radi čitajo napredne liste. V Penni je okrog tisoč dvesto naročnikov na dnevnik Prosveto. Če se bi mogle s takim številom postaviti ostale države, bi imela Prosveta precej lepo številu naročnikov. To se bi lahko zgodilo, ako se bi delavci bolj zanimali za svoj list, ki ga izdaja njihova organizacija v njihovem interesu.

V kratkem se bom spet podal na potovanje za Prosveto in Proletarca. Tudi za Majski glas bom nabiral naročila. Priporočam se vsem naprednim rojakom, katere bom obiskal, da mi gredo na roko.

Na 17. marca se je vršil v Poljski dvorani na Farrellu skupni shod vseh slovenskih narodnosti. Dvorana je bila napolnjena kljub slabemu vremenu. Servirala se je večerja. Navzroč bi bil tudi neki župnik ali pop, ki je pred večerjo nekaj patral. Po večerji so bili na programu razni govorniki, pevsko društvo "Slavec" pa je zapelo več slovenskih pesmi. Med udeleženci sem videl tudi par Girardencov, med njimi Dolčičeva, obiskal pa je tudi umetnik Perušek iz Clevelanda.

Anton Zidanšek, zastopnik.

Naznanilo o konvenčnih prireditvah

Milwaukee. — Odbor za počastitev delegatov ob priliki četrte konvencije HZB in sestoječ iz članov društev št. 255, 281, 391 in 731, naznanja, da se bo 9. junija vršil konvenčni banke, dne 15. junija pa zabava s predstavo "Volga Boatmen".

Hrvatska, srbska in slovenska društva, prosvetne in politične organizacije prosimo, da bi na te datume ne aranžirala takih priredb, ki bi mogoče škodovali nam in njim. O podrobnosti tukaj naznanjenih priredb bo poročano kasneje.

Ali se je življenje ljudi podaljšalo

Meja starosti se je pomaknila naprej v pri modernemu človeku

Pravijo, da se človeško življenje podaljša da se človek notranje nekako spreminja, trditve podpirajo s statističnimi podatki. med teh sta zanimiva zlasti dva—kakšno starost so dočakali Grki ter srednjeveški in S carji novega veka. Za prve podatke se moramo zahvaliti profesorju na John Hopkins univerzi dr. Richardsonu, ki je proučil 2022 pisov na starogrških grobnicah in opisal delo v knjigi "Starost starih Grkov." lani v založbi omenjene univerze. Arheološki je izračunal, da so umirali v stari Grki ljudje v povprečni starosti 29.4 let, pa ta starost je za pogrebne običaje starih Grk prej pretirana, stara zdravnik Hippokrat Galenus bi bila prisodila svojim rojakom nižjo povprečno starost. O starih Svcarijih sestavili statistiko v Ženevi. V 16. stoletju umirali Svcariji povprečno z 21. letom, v stoletju s 26. letom, v 18. stoletju pa s 34. tom.

V ameriški državi Massachusetts so umirali ljudje l. 1800 povprečno s 35. letom, okrog l. 1890 s 43., leta 1900 z 49., leta 1910 z 51., pa po računih prof. W. Millesa z univerze Y. moški v starosti 59.3, ženske pa celo v starosti 62.8 let. Iz tega bi se dalo na prvi pogled spati, da se človeško življenje res podaljša. Ali pa se je podaljšalo tudi na znotraj? Te nam statistični podatki ne povedo. Povprečnemu človeku na zemlji odmerjena doba, se je vedno podaljšala, toda ne zato, ker bi se bilo izpremenilo v človeških dednih lastnostih vplivih, temveč zato, ker moderna človeška družba bolje skrbi za svoje člane, vsaj za katere. Moderna medicina, večja rodbinska javna skrb za zdravje in prehrano, to so čel telji, ki v moderni družbi preprečujejo, da umira toliko dojenčkov, otrok in nedoraslih kor prej. Novorojenček ima zdaj večjo v etnost, da bo dorasel, kakor jo je imel v starih časih. Ali je pa s tem rečeno, da se mu not nje podaljšuje dispozicija življenja? Ne. bi hoteli dognati, da li se je ta dispozicija daljšala, bi morali ugotoviti, kako dolgo je živel v starem veku povprečno tisti, ki je bil premagal vse težave in je stal zdrav v začet starosti in kako dolgo živi tak človek zdaj. na to vprašanje je odgovoril na letošnjem kongresu ameriškega združenja za napredek z nosti že omenjeni prof. Milles.

Primerjal je umrljivost 50-letnih in starih Grkov z umrljivostjo enako starih Amerčanov našega časa, oprajoč se deloma na Richardsonove podatke, deloma pa na moder zavarovalno statistiko. In prišel je do zanimivega zaključka. Če računamo starost vseh, so dočakali 50 let ali več, na 100%, je umrlo teh ljudi v stari Grčiji do 60. leta 38%, do 70. 28%, do 80. 11%, do 90. 10%, do 100% 1%. Leta 1930 je pa umrlo v Ameriki do let 23 do 70 29%, do 80 15%, do 90 2%, ostali, pčlejša četrta odstotka, so pa živel stari Grki po 50. letu približno enako starost, kakor ljudje naše dobe.

Vendar je pa tu važna razlika, da so nam Grki umirali največ med 50. in 60. letom, moderni Američani pa umirajo med 60. in 70. tom. Meja se je pomaknila naprej v pri modernega človeka. Ali je pa to notranja ja? Komaj. Človek, ki zdaj dočaka 50 let, je več upanja, da bo premagal razne težkove nevarnosti prerane smrti, nego ga je imel stari Grk. Če pa te težave premaga, umre naravno smrti od starosti celo nekoliko prej, nego vprečni grški starec. Lahko torej rečemo, se človeško življenje na znotraj ni podaljšalo, pač pa se je znatno podaljšalo iz zunanjih logov. In to more biti modernemu človeku enako tolažbo, kakor prvotna trditve. Saj gre za to, zakaj delj živi, temveč da živi.

Nova odkritja prof. Steinach

Dunajska "Wiener Sonn- und Montagztung" prinaša zanimivo poročilo o novem zacionalnem odkritju slvitvega profesorja Steinacha, ki se mu je posrečilo najti pot pobijanje moške sterilnosti. V bodečo bo goče z dovajanjem moškega hormona doplodnost tudi pri neplodnih moških, s čemer imeli doslej uspeh samo pri ženskah. V nem sodelovanju s profesorjem Steinachom je več znanim kemikom posrečilo, da so Steinachovi metodi široke temelje. Posled namreč mogoče pridobivati potrebne hormone po kemičnem potu in jih izdelovati v več množinah tako, da zdravniki ne bodo odvisni od dragih živalskih produktov.

Poročevalec dunajskega lista je prof. Steinach povdaril, da še ne more dati podrobnih ali pojasnil, dokler ne bo izdal znanstveno objeljene publikacije. Povedal je samo, da je v Švici dalje časa pečal z odpravo otrok je v pobijanjem sterilnosti pri živini in je v pobijanjem dosegljavi prav lepe uspehe. Na pogledu dosegljavi prav lepe uspehe. Na pogledu se ni preizkušil svoje metode in je napelje ročevalca, naj se obrne na njegovega sškega tovariša profesorja dr. Jozefa N...

Kubanski predsednik Mendieta (levo) in ameriški poslanik na Kubi Jefferson Caffery.

Vesti s Primorskega

Kritičen položaj tržaške trgovine v fašistični luči

Trst, 2. februarja 1935.

Narodi, sodelovanje med narodi, varnostni pakti, pakti o gospodarski obnovi (list očividno aludira celo na ... rimske sporazume o Srednji Evropi) itd., a v resnici je treba pibiti, da žive narodi na polju trgovskih odnosov v neprestanem konfliktu. Kakor zbori v nekaterih operah, ki stoje na mestu in vendar pojejo: "gremo, odhajamo", tako se tudi na svetovnem odru stišijo neprestani podžigi k ... "trgovanju", "izvozu" in "sklepanju novih trgovskih vezi", to da nihče ne odzove, če ga razmere k temu ne silijo. Načelo o gospodarski avtarkiji pomenja v resnici konec trgovskih vezi, kadar je dejansko izvajano; konjunktanti in kompensirane izmenjave pa tvorijo samo navidezen (!) promet.

Zdi se, da je fašistični list, ki so mu razmere v tržaški luči gotovo prav dobro znane, izlil prav svojo jezo na ... merodajne faktorje. Zanimivo je, da se fašistično glasilo tako odkrito razburja nad ekonomsko avtarkijo drugih držav, ko je vendar fašizem načelo avtarkije stopnjeval do najvišjega vrhunca. Mussolini je v svojem uvodnem govoru k uredbi korporacij posebej podčrtal, da so korporacije instrumenti, sredstva do popolne gospodarske osamosvojitve fašistične Italije. Če je kdo tako močno prepričan, da lahko samo živi, zakaj bi se ježil na "nerazumevanje" drugih, ki delajo isto? ... Se najbolj zanimivo pa je dejstvo, da uradno glasilo fašistične stranke v Juliji Krajini samo odkrito priznava, da so rimski sporazumi o obnovi srednje Evrope brez vsake dejanske vrednosti za Trst in njegovo trgovino, kajti "Popolo" pravi dobesedno, da taki sporazumi ustvarjajo samo videz prometa! Hvala Bogu, da je tržaški list končno vendarle iztislil to težko priznanje na papir, kjer stoji črno na belem zapisano, in upamo, da se v bodoče ne bo na nas jezil, če bomo še kdaj pisali o "navideznom" prometu v Trstu.

"Popolo" torej ne zida nič več na rimske sporazume med Italijo, Avstrijo in Madžarsko! K sreči pa še ni popolnoma obupal. Svoja izvajanja zaključuje s tole perspektivo: "Želeti bi bilo, da bi splošno pomirjenje med narodi, ki se kaže na obzorju po rimskih sporazumih med Italijo in Francijo, pomenilo morečce povabilo k evropskemu ali svetovnemu kongresu, ki naj dokončno likvidira vse politične in ekonomske ostaline svetovne vojne in z odpravo carinskih meja (!) spet uvede svobodo prometa (!), ki je bila skozi dolga stoletja za vse države jamstvo dela in napredka."

Odkrito moram priznati, da že dolgo nisem čital tako sentimentalno-pacifističnih izlivov v fašističnem časopisu. Položaj mora biti v resnici težak, če gredo skozi strogo fašistično cenzuro cele besede o odstranitvi carinskih meja in ... večji svobodi v trgovskem prometu. Pa se menda ja ne vračajo tržaški fašisti k ... liberalnim principom, ki jih Duce obsoja? Br.

"Vzgledni" italijanski duhovniki v naših krajih

Gorica, februarja 1935.—Mnogo smo že poročali o posameznih italijanskih duhovnikih, ki so prišli na izpraznjena mesta, bodisi prisilno ali vsled smrti izpraznjena mesta naših duhovnikov, toda do sedaj nismo slišali o njih skoro niti ene dobre vesti. Ne glede na to, da jih naše ljudstvo niti malo ni razumelo in da so bili poslani samo izbrani italijanski in fašistični ekstremisti s posebnim namenom, da preko cerkve pomagajo raznarodovati, so se navadno še v drugih ozirih izkazali kot popolnoma tuji poklicu, ki bi ga morali izvrševati in se s tem osvojevali sami med našimi ljudmi. Znan je slučaj kaplana Mocellina iz Ilirske Bistrice, ki je izrnil priljubljenega župnika Tabackyja, znan je slučaj kaplana Taglina, Durbolovega prednika in drugih balilskih kaplanov po naših krajih.

Eden takih je tudi župnik Durbolo iz Ajdovščine. Ta duhovnik je po rodu iz Beneške Slovenije in v veliko muko tudi tole naš jezik. Spočetka je sicer kazalo, da bo čisto spodobno pastiroval

v tej fari, vendar pa se je kmalu izkazal kot mnogo drugih, njemu enakih. Njegov prvi nastop mu je služil le zato, da bi si pridobil zaupanje domačinov. Upoštevali so celo to, da je poskušal s slovenskimi pridigami, ki pa so koncem vseh koncev izvenele bolj komično, ker njegov jezik ni bil ne italijanski, ne furlanski, kaj šele slovenski.

V zadnjih dneh pa se je pričelo tako, da obstoja možnost, da bo možal v kratkem zapustiti Ajdovščino. Ker so se te vesti razširile po vsej fari in ljudje popolnoma javno govorijo o njih, kot smo zgoraj omenili ter župnik ne more nastopiti proti tem govoricam drugače, ga ni prav nič motilo, da je v nedeljski pridigi opozarjal farane na pokorščino, ki so jo dolžni do svojih predstojnikov, zlasti cerkvenih.

Ravnatelj dijaškega konvikta oboje na osem let ječe

Gorica, 25. februarja 1935.—Dne 15. febr. se je pričel pred rednim sodiščem v Trstu proces proti ravnatelju dijaškega konvikta "Principe Umberto" v Gorici Henrik Eraniju ter prefektu tega zavoda Ivanu Cesuttiju. O zadevi smo že prej nekajkrat obširneje poročali. Zato se danes omejujemo le na poročilo o procesu. Sodišče je sicer sodilo bivšega ravnatelja na osem let ječe, prefekta pa oprostilo. Sodna razprava je trajala tri dni. Zavod "Principe Umberto", ki je bil ustanovljen z namenom, da bi raznarodoval našo mladino, je še vedno zaprt in kot izgleda, bo tudi ostal, vsaj toliko časa, dokler se ne pozabi njegova žalostna preteklost.

Javna dela v Trstu in delavstvo

Trst, februarja 1935.—Z velikimi javnimi deli, to je s podiranjem starega dela mesta in z zasipanjem Velikega kanala nadaljuje. Kanal so zasuli še skor nad polovico. Toda pri tem ni važno zasledovanje dela v posameznosti kolikor vprašanje zaposlitve brezposelnih. Že takoj moramo naglasiti, da zlasti najbolj tržaška okolica nima od delničesar in da so zaposleni v prvi vrsti priseljenec iz notranje Italije in Furlan. Se druga značilnost pa je v tem, da ne pride pri teh delih v poštev boljši kamen in marmor iz Nabrežine in Repantabra, ampak ga dovažajo iz Carrare in drugih delov Italije. Ljudje se z začudenjem sprašujejo, češ kakor da ne bi bilo pri nas dovolj kamena in drugega takega materiala dovolj na razpolago. Ni čuda, da je nabrežinska kamnoseška industrija popolnoma propadla in so pred kratkim morali lastniki največjih podjetij zapustiti celotne domove. V vseh revirjih pa vlada popoln mir, železne konstrukcije in druge naprave pa rjave.

Nemški letaki po Krasu

Trst, februarja 1935.—Prve dni tega meseca je bilo po vsem Krasu in v okolici Trsta raztresenih mnogo letakov pisanih v slabi slovenščini. V letakih so hitlerjevci pozivali ljudstvo proti italijanskemu fašizmu in opozarjali nase, ki da edini lahko odrešijo ljudstvo izpod italijanskega fašizma. Pravili so, da so edino poklicani vladati nad temi kraji, ki so bili njihovi in jim na krivičen način odvzeti. Če hočejo uživati svobodo in blagostanje, naj delajo z vsemi silami za osvoboditev in priključitev k Nemčiji. Kljub velikanskim varnostnim napravam so se ti letaki razširili skoro povsod in ljudje so jih z zanimanjem čitali.

Delavci v N. J. v politični akciji

Nova organizacija

Paterson, N. J. — Na iniciativno krajevno barvilske unije št. 1733 so tukajšnje unije ustanovile delavsko stranko. Z organiziranjem Delavske lige je bil storjen sličen korak tudi v bližnjem mestu Passaicu.

V slednjem mestu se v maju vrše mestne volitve in liga ali delavska stranka je že postavila kandidate ter sprejela platformo. V obeh slučajih so v gibanju aktivne tudi druge delavske organizacije, na primer podporna društva priseljenec.

V Passaicu je liga nominirala za mestne urade Johna F. Kellyja, Irvinga Fisherja in Georgea Taylorja. Prvi je predsednik centralne unije, drugi je delavski odvnetnik, tretji pa unijski organizator.

Njena platforma zahteva boljše oskrbo brezposelnih z večjo podporo in uposlilitvijo pri javnih delih z unijasko plačo; nadalje je proti evikcijam in za zastopstvo brezposelnih v relifni komisiji, za odpravo slumov in gradnjo delavskih stanovanj, za moratorij za male hišne posesti, katerim grozi šerifska prodaja radi neplačanih davkov, pooblaščenje električne in plinske industrije, izboljšanje šolskega sistema in občinsko bolnišnico ter izboljšanje sistema javnega zdravstva. Končno zahteva odpravo injunkcij v delavskih sporih.

Program ni radikalen. Peča se z vsakdanjimi problemi. Toda večjega pomena je akcija sama. Če se bo to delavske politično gibanje vzdržalo, kar je mogoče le, če se bo razširilo preko države in v druge države, ne bo dolgo, ko bo delavstvo zahtevalo vse — odpravo bankrotiranega kapitalističnega sistema. V obeh mestih so bile lansko leto večje stavke, oblasti pa na strani podjetnikov, kar je že star običaj.

Debata o evoluciji v japonski zbornici

Tokio, 23. marca. — Japonska vlada je s presenečenjem odkrila, da se v mnogih japonskih šolah poučuje razvojni nauk. V japonski zbornici traja srdita debata že dva tedna o tem predmetu. Japonska vera uči, da je mikado (cesar) "sin nebes" in vsi Japonci so njegova družina, torej bi bila velika sramota, če bi Japonci priznali, da mikado s svojim japonskim plemenom vred prihaja iz — živali. Iz tega se je razvila razprava, če je mikado človek ali bog. Poslanec dr. Tatsukiči Minobe je izjavil, da mikado je institucija, ne pa bog. Ta izjava je še bolj razkačila večino poslancev. Japonska zbornica vsekakor sprejme zakon, ki prepove nauk o evoluciji človeka v šolah.

Brezposelni delavec — oče trojčkov

East St. Louis, Ill. — Zena Clevelanda Piperja, 49-letnega brezposelnega mehanika, ki je že dve leti na relifu, je zadnji teden porodila trojčke, tri deklice. Piper ima že od prej šest otrok, od katerih je najstarejšemu 10 let. Piperjeva, verna žena, je rekla po porodu trojčkov: "Bo že Bog skrbel za nas" ... (Doselej skrbi za družino država!)

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Anglija ne povabi Nemčije na sestanek

(Nadaljevanje s 1. strani.)

in utrdila ozemlja na levi strani reke Rene. Ta izjava je vplivala pomirjevalno na Francijo, ki je bila v zadnjih dneh silno alarmirana pred možnostjo nove svetovne vojne. Bila je prvi žarek upanja, odkar so se pričeli zbirati vojni oblaki nad Evropo, ko je Hitler naznanil povečanje nemške oborožene sile za pol milijona mož in odredil obvezno vojaško službo.

Rim, 23. marca. — Italijanska militaristična mašina funkcionira s polnim zamahom in je pripravljena za vojno, je izjavil Federico Baistrocchi, podtajnik vojnega departamenta. Informirani in odgovorni krogi smatrajo to izjavo za odgovor Nemčiji, ki je odredila obvezno vojaško službo.

Baistrocchi je podal to izjavo v poslanski zbornici in je bila sprejeta z navdušenjem. Izrečena je bila v momentu, ko je italijanski poslanik v Berlinu izročil oster protest Hitlerjevi vladi, v katerem je naglasil, da Italija ne bo trpela, da bi kdo samovoljno razveljavljala obveznosti mednarodnega značaja.

Zeneva, 23. marca. — Vprašanje, kakšno akcijo naj podvzame Liga narodov, ako bo Nemčija spoznana za krivo kršenja militarističnih provizij versajske pogodbe, dela velike preglavice Zenevi.

Liga narodov kot taka ne more določiti kazenske akcije, ker ni še nobena država izmed tistih, ki so podpisale versajsko pogodbo, zahtevala, da se Nemčija kaznuje zaradi kršitve XVI. člena te pogodbe. Ta člen določa ekonomsko in finančno blokado in da vrhovni svet Lige narodov v skrajnem slučaju pozove vlade za militaristično akcijo proti državi, ki je spoznana za napadalca in kršilca.

Nemčija je takorekoč že priznala, da je kršila versajsko pogodbo s tem, ko je odredila obvezno vojaško službo in povečala armada za pol milijona mož, toda niti Francija niti ostale vellesile niso doslej zahtevale, da se Nemčija kaznuje. To kaže, da Francija še vedno upa na mirno poravnano konflikta.

Ustrelil katoliškega duhovna

Yorktown, Sask. — (Farmer Elash je 22. t. m. z revolverjem v roki udri v tukajšnji katoliški misijon in ustrelil duhovna Deforgeja, drugega duhovna Balo je pa težko ranil. Nato je Elash nameril orožje proti sebi in se obstrelil. Vzrok napada ni omenjen.

Martin Insull deportiran v Kanado

Chicago. — Martin Insull, Samovrat in bivši finančni magnat, ki je bil pred več tedni pred sodiščem oproščen od obtožbe, da je goljufal investitorje, je bil zadnji teden deportiran v Kanado. Martin je še vedno državljani Velike Britanije, dasi je živel čez 50 let v Ameriki. Za ameriško državljanstvo se ni nikoli potrudil in zdaj ga je to kaznovalo. Ko je Martin Insull pred dvema letoma pobegnil v Kanado in so ga Združene države zahtevale nazaj, da se zagovarja pred sodiščem — njegov brat Sam je istočasno pobegnil v Evropo — je takrat priznal, da ni ameriški državljani.

Relifni stavkarji se drže dobro

Ohijski governer vedel o relifnem škandalu

Toledo, O. — Stavka 1500 relifnih delavcev v tukajšnjem okraju Lucas, ki traja že nad tri tedne, je bila ob izbruhu spora med Hopkinsom in governerjem Davejem prav tam ko ob pričetku. Razlika je bila v tem, da so se stavkarji organizirali v Relief Workers ligo in pristopili k novi Workers Alliance of America, ki je federacija organizacij brezposelnih in je bila ustanovljena prve dni marca v Washingtonu.

Stavka je dobila širok odmev simpatij med organiziranim delavstvom. Podpirajo jo vse tukajšnje unije, ki so se zavzele za organiziranje relifnih delavcev. Glavni vodja je Elmer Ledford, predsednik državne socialistične stranke in tajnik okrajne organizacije.

Nekaj dni pred prevzetjem državne relifne administracije so stavkarji poslali svoje pritožbe zveznemu relifnemu administratorju Hopkinsu. Od njega so zahtevali preiskavo okrajne relifne administracije radi diskriminacije in favorizma. Zahtevajo tudi zvišanje relifa, o katerem pravijo, da je v Toledu najnižji, v primeri z enako velikimi mesti.

Zanimivo pri tem je tudi to, da simpatizira s stavkarji tudi governer Davey. O njih obtožbah krajevne relifne administracije je rekel, da so "izredno zanimive" in potrjuje njegovo stališče o slabi in potratni državni relifni administraciji. To je bilo še pred spopadom s Hopkinsom. Čudno pri vsem tem je pa to, da je državna relifna administracija v veliki meri podložna governerju, ki je imel do Hopkinsovega vstopa v državo vso moč nastopiti proti škandaloznim razmeram.

Iz enega ali drugega razloga pa ni storil nobenega koraka. Do škandalov z relifom bo prišlo še v markskateri državi. Tudi Hopkins jih ne bo odpravil, ker ne more odpraviti koristarstva in favorizma. Z bližajočo predsedniško kampanjo bo obojega sploh še več. Uposlitev brezposelnih ob poštenih plači je edina rešitev in pa uvedenje dobrega splošnega socialnega zavarovanja.

Osebna higijena in zdravje

Piše dr. John L. Rice, zdravstveni komisar mesta New York

Osebna snaznost, znotraj in zunaj, je potreben pripevek za vzdrževanje dobrega zdravja. Nalezujemo se mnogih bolezni vsled dotike, stiskanja rok, poljuba ali ko se naša roka dotika kljuka, ročaja, plotu itd. Ključ se prenašajo od roke do roke in od roke do ust — in to je razlog, zakaj bi si vsakdo moral umiti roke, predno začne jesti. Dejanski večkratno umivanje rok tekom dneva je jako modra praksa.

Dnevno kopanje postaja čim dalje bolj splošna navada. Ne le da daje človeku več samozavestnosti, marveč odstranjuje duh in smrad. Koža pa, ki ostane je snazna vsled dnevnega kopanja, je gotovo bolj varna proti okuženju, ako nastane kaka rana na koži ali koža poči, kajti snazna koža je navadno brez bakterij in zato manjša nevarnost.

Paul Robeson, ameriški zamelec in znan pevec, je prišel v Moskvo, kjer bo nastopil v operi.

nost okuženih ran ali zastrupljenja krvi. Dnevna kopel ima tudi za posledico, da more koža bolj svobodno dihati, ker luknjice v koži ostanejo odprte in more koža lažje izvrševati svoje prevažne funkcije.

Večina stanovanj je dandanes preskrbljena s škropilnimi kopelmi in je prav lahka stvar stopiti pod prš vsako jutro. Mraz škropilna kopel je prav prijetna in morda je najboljša in najcenejša okrepilo. Nekateri ljudje se pa bojijo, da-li njih zdravje to prenese. Tedaj je najboljšje vprašati zdravnika za njegovo mnenje. Za one, ki ne marajo te kopeli, naj se kopljejo vsak drugi dan po navadi.

Dnevno izločevanje črev je zaželjivo za večino ljudi, pri katerih pa so daljši presledki popolnoma normalni. Da se olajša normalno izločevanje, je treba piti dosti vode, dva do tri kvarte vsak dan. Pijte sadne soka ali pa jejte mnogo sadja. Navadite se iti na stran ob določen uri in ako je potrebno, ostanite tam vsaj petnajst minut. Kmalu boste trenirali svoja čreva na redno izločevanje. Najboljši čas za to je takoj po zajtrku. To pomenja vstajati nekoliko minut poprej, ali izplača se.

FLIS.

Učitelji za tujezemce

Chicago. — Na čikaški univerzi je te dni graduiralo 125 brezposelnih učiteljev, ki so se vezbali za poučevanje tujezemcev za dobavo državljanskega papirja. Tečaj za dobavo državljanstva bodo organizirani v raznih okrajih pod avspicijo državne in zvezne relifne administracije.

ZENITVENA PONUDBA

Slovenec srednje starosti se želi seznaniti s starejšim, dobroarčnim dekletom, z žensko, ki bi bila voljna delati v trgovini in imela naj bi nekaj gotovine, ker tudi jaz imam lepo premoženje. Torej vajen in voljan za restavracijo ali hotel ali karkoli že. Torej katera resno misli, naj piše in priloži svojo sliko v plam, ki jo na željo vrnem. Tajnost jamčena. Pišite na: SREČNI ŽAKON, 2657 S. Lawndale ave., Chicago, Ill. (Adv.)

AKO ŽELITE HITI ZA Velikonočne praznike v stari domovini

tedaj se pridružite našemu izletnemu potovanju na krasnih francoskih in italijanskih parnikih

"CHAMPLAIN"
APRILA 6, OPOLDNE
Hitra odhoda vožnja preko Pariza in skopani vlak do Ljubljane
Uljuda gostilna — slava francoske kuhinje. Vino prosto v vsakem obdobju.
Popularni choporni parnik

"ILE DE FRANCE"
in
"PARIS"
tudi redno glajajo iz New Yorka.
19.000 ton, 1025 črtilov dela, svetovno največji parnik, odpluje iz New Yorka

"NORMANDIE"
JUNJA 7
Prekrižite si rezervacijo sedaj pri
LEO ZAKRAJSEK
General Travel Service, Inc.
302 E. 72nd St., New York City
SLOVENIC PUBLISHING CO.
Travel Bureau
216 W. 18th St., New York City

French Line

Demonstracije stavkarjev pred rezidenco Ogdena Milisa, federalnega zakladnika v Hooverji administraciji. Mills lastuje veliko število delnic Nat'l Biscuit Co., pri kateri je izbruhnila stavka.

